

Ο ποιητής μας παρουσιάζει στην αρχή το καράβι να πλέει μέσα στο πούσι και μια γυναίκα να τον επισκέπτεται απρόσμενα στην τιμονιέρα. Η αγαπημένη του είναι ντυμένη στα άσπρα, αλλά είναι βρεγμένη από τη θάλασσα και με τα μαλλιά της μπορεί κανείς να πλέξει σκοινί. Ήταν λογικό όμως να βραχεί. Τέτοια εποχή βρέχει πάντα στον κόλπο του Πηγάσσο. Ο θερμαστής, έχοντας ακουμπήσει τα πόδια του στις καδένες του πλοίου, τους παραμόνευε. Συμβουλεύει λοιπόν την αγαπημένη του να μην κοπάζει ποτέ τις κεραίες του πλοίου την ώρα της τρικυμίας, γιατί θα ζαλιστεί. Επανέρχεται όμως στην πραγματικότητα, αποδιώχνει το όνειρο και αποφασίζει να αντιμετωπίσει με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα τους κινδύνους της θάλασσας.

Περιεχόμενο ενοτήτων

1η ενότητα: Ο ποιητής μας παρουσιάζει μια εικόνα πραγματικά ονειρική. Το πλοίο ταξιδεύει, «χαμένο» μέσα στο πούσι. Η νύχτα και η απεραντοσύνη της θάλασσας και

του ουρανού δημιουργούν συνθήκες τέτοιες που οδηγούν αναπόδραστα την ευαίσθητη ψυχή του ποιητή - ναυτικού - σε ονειροπόληση και περισυλλογή.

Έτσι, ο ποιητής ζωντανεύει την εικόνα της αγαπημένης του. Η παρουσία της ήταν ξαφνική, γεγονός που δηλώνει πως για πολύ ώρα βρισκόταν στην κατάσταση της ονειροπόλησης.

2η ενότητα: Στην ενότητα αυτή ο ποιητής τονίζει αρχικά πως η παρουσία της γυναίκας, της αγαπημένης του, τον γεμίζει χαρά. Έτσι, φαντάζεται να πλέκει τα μαλλιά της, για να δείξει την αμέτρητη αγάπη του σε αυτήν αλλά και τη μεγάλη νοσταλγία που νιώθει γι' αυτήν. Όμως, δεν μπορεί να μείνει πιστός στο όραμά του. Η ζωή του είναι ιδιαίτερα δύσκολη και οι κίνδυνοι παραμονεύουν παντού. Γι' αυτό και αναφέρεται στις δύσκολες καιρικές συνθήκες αλλά και σε κάποια μικροπεριστατικά της καθημερινής ζωής.

Επανέρχεται όμως, στην αγαπημένη του και δείχνει πάλι τη νοσταλγία που νιώθει γι' αυτήν, αλλά και την τρυφερότητά του, καθώς τη συμβουλεύει να μην κοιτάζει τις αντένες μέσα στην τρικυμία, γιατί θα ζαλιστεί. (Απάντηση 1ης ερώτησης)

3η ενότητα: Όσο δύσκολη όμως και αν είναι η ζωή των ναυτικών έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον και δε συγκρίνεται με τη ζωή των στεριανών που είναι γεμάτη φόβους και μικροχαρές, χωρίς περιπέτειες. Προτιμά λοιπόν τη ζωή στη θάλασσα, έστω κι αν αυτή είναι δύσκολη, γεμάτη κινδύνους και δυσκολίες. Έτσι, διώχνει μακριά την οπτασία του για να μείνει μόνος του στη θάλασσα, έστω κι αν κινδυνεύει εκεί από τον καιρό ή από τα γερμανικά πολεμικά πλοία.

Ίσως όμως ο φόβος του να σχετίζεται με κάποια ερωτική περιπέτεια που δεν ήταν

σίγουρη και του δημιουργούσε φόβους και προσπαθούσε να την απομακρύνει από τη σκέψη του. Σύμφωνα με τη Σφαέλλου, «ο Καββαδίας αποτυπώνει τα αισθήματα τα δικά του και συγχρόνως την ψυχική κατάσταση χιλιάδων θαλασσινών· τη μοναξιά, το ονειροπόλημά τους για μια ζεστή ανθρώπινη παρουσία, τις αναμνήσεις τους από κάποιο αγαπητό πρόσωπο. Από το όνειρό του ο ποιητής συνέρχεται με τις βλαστήμιες του ναύκληρου, επειδή η τρικυμία τους καθυστερεί. Έτσι ο ποιητής διώχνει μακριά την αγαπημένη παρουσία, ξαναγουρίζοντας στη μοναξιά, την πλήξη και την αγωνία των μακρινών ταξιδιών, στα απόμακρα νησιά του Ειρηνικού».

Τα γνωρίσματα της ποίησης του

Γνωρίσματα περιεχομένου

- **Θεματογραφία:** αντλεί τα θέματά του από τη ζωή των ναυτικών, από τη ζωή στα πλοία, στα εξωτικά λιμάνια, τις περιπέτειες και τους κινδύνους της θάλασσας.

Γνωρίσματα μορφής

- **Γλώσσα:** δημοτική με ναυτικούς όρους
- **Ύφος:** απλό, λιτό, ζωντανό
- **Εικόνες:** ρεαλιστικές π.χ. ο θερμαστής με τα πόδια στις καδένες. Λυρικές-Φανταστικές π.χ. τα μαλλιά της γυναικείας μορφής, που πλέκονται "σαλαμαστρα" Υπερρεαλιστικές: π.χ. ο ποιητής που μιλάει πεθαμένος
- **Συμβολισμός**

Η ζωή των ναυτικών

- η νοσταλγία για αγαπημένα πρόσωπα
- τα ανθυγιεινά κλίματα και οι κακές καιρικές συνθήκες
- οι άσχημες, τις περισσότερες φορές, σχέσεις των μελών του πληρώματος
- η νοσταλγία για τα πρόσωπα της οικογένειάς τους
- τα πολύ μακρινά ταξίδια και οι κίνδυνοι
- ο φόβος του ναυαγίου

Τα πραγματικά και τα εξωπραγματικά στοιχεία

Τα πραγματικά: εικόνες από το πλοίο, το ταξίδι, τον καιρό

Τα εξωπραγματικά: η οπτασία, ο ποιητής που μιλάει χωρίς να είναι ζωντανός

Η χρονική βαθμίδα:

- Δύο χρονικά επίπεδα: παρόν: (βρέχει, πλέκω), παρελθόν: (ήρθες, έφτασες)
- η χρονική σειρά των γεγονότων: (στ1, στ. 19, στ. 18-19, στ. 5 κε.)
- το παρόν αναφέρεται στους στ. (18-20)

Η οπτασία και η στάση του ποιητή

Η οπτασία είναι γυναικεία μορφή, βρεγμένη, με λευκά ρούχα και μακριά μαλλιά. Έρχεται και στέκεται στην τιμονιέρα του πλοίου.

Ο ποιητής νιώθει τρυφερή αγάπη απέναντι στη γυναικεία μορφή, ωστόσο τη διώχνει γιατί δεν ταιριάζει στο περιβάλλον του

Οι πραγματικές καταστάσεις

- το πλοίο ταξιδεύει από την Αυστραλία στη Χιλή
- βρίσκεται κοντά στη Ν. Ζηλανδία
- ο καιρός είναι κακός και επικρατεί ομίχλη
- ο ποιητής βρίσκεται στην τιμονιέρα
- ο ναύκληρος βρίζει τον καιρό
- βρισκόμαστε στο έτος 1940 στο β' παγκόσμιο πόλεμο και οι δυνάμεις του άξονα βυθίζουν εμπορικά πλοία
- ο ποιητής προτιμά να χτυπηθεί από торπίλη "από το φοβάται και να καρτερεί"

Υπερρεαλισμός

- λογοτεχνικό ρεύμα του μεσοπολέμου
- επηρέασε τη νεότερη ποίηση
- το περιεχόμενο του είναι ο κόσμος του υποσυνείδητου

- στηρίζεται στο σύστημα της αυτόματης γραφής
- προβάλλει εικόνες και γεγονότα χωρίς λογική συνοχή, όπως αυτά εμφανίζονται στα όνειρά μας

ΑΛΕΞΗΣ ΖΟΡΜΠΑΣ **(απόσπασμα)**

(Σύντομη ανάλυση)

Νοηματική απόδοση

Ο Ζορμπάς και ο συγγραφέας επιστρέφουν από την κηδεία της Μαντάμ Ορτάνς. Είναι και οι δύο σιωπηλοί και πικραμένοι. Ο Ζορμπάς κρατούσε το κλουβί με τον παπαγάλο της Ορτάνς. Τελικά, κάθισαν στην παραλία και παρά την κούρασή τους δεν ήθελαν να κοιμηθούν. Τότε ο Ζορμπάς, στραμένος προς τον ουρανό, είπε πως τον προβλημάτιζε η εμφάνιση ενός αστερισμού και με αυτό ως αφορμή ρώτησε το συγγραφέα για το δημιουργό των αστεριών, για το σκοπό της δημιουργίας και το ανερμήνευτο του θανάτου. Ο συγγραφέας δηλώνει άγνοια στο θέμα αυτό και ο Ζορμπάς διαμαρτύρεται. Πώς είναι δυνατόν ένας μορφωμένος άνθρωπος να μην μπορεί να απαντήσει. Ο συγγραφέας τονίζει πως τα βιβλία δε δίνουν απάντηση σε τέτοια ζητήματα· απλώς εκφράζουν την αγωνία του ανθρώπου γι' αυτά. Μάλιστα, για να βοηθήσει τον αγανακτισμένο Ζορμπά να καταλάβει ότι πέρα από τη γνώση και την αρετή υπάρχει το δέος, του παραθέτει ένα μύθο, όπου ο άνθρωπος είναι σκουλήκι που βαδίζει σ' ένα πελώριο δέντρο. Το δέντρο είναι το σύμπαν, τα φύλλα του τα αστέρια και τα φύλλα με τα σκουλήκια είναι η γη. Με τον τρόπο αυτό ο συγγραφέας προσπαθεί να εξηγήσει την ασημαντότητα του ανθρώπου μέσα στο σύμπαν. Τονίζει πως άλλοι άνθρωποι ερμηνεύουν με τη θρησκεία την ύπαρξή τους και άλλοι δέχονται τα πράγματα ως έχουν. Ο Ζορμπάς ομολογεί ότι δε φοβάται το θάνατο, τονίζει όμως πως ο άνθρωπος πρέπει να είναι ελεύθερος και είναι ελεύθερος, όταν είναι υπεύθυνος για τη ζωή του. Και με τα λόγια αυτά αποκοιμείται. Ο συγγραφέας όμως δεν κοιμάται. Βυθίζεται στις σκέψεις του και βλέπει το σύμπαν να ωριμάζει και να αλλάζει, να βγάζει από μέσα του ό,τι κρυφό έχει. Μόνο όταν ξημέρωσε, έφυγε από μπροστά του το θαύμα αυτό του ουρανού και ξαναγύρισε στην πραγματικότητα.

Ενότητες-Πλαγιότιτλοι

1. "Προχωρούσαμε...να κοιμηθούμε".

πλαγιότιτλος: Η πορεία προς το ακρογιάλι

2. "Καθίσαμε...φτάνει".

πλαγιότιτλος: Στοχασμοί για την ανθρώπινη ύπαρξη

3. "Ζεστός νοτιάς...Ξημέρωνε".

πλαγιότιτλος: Ο συγγραφέας στοχάζεται μόνος του.

Τα πρόσωπα

- **Ο συγγραφέας:** Άνθρωπος του πνεύματος, γεμάτος ανησυχίες, διανοούμενος, μελετημένος, σοβαρός, με ευγενικούς τρόπους, γνωρίζει τη ζωή μέσα από τα βιβλία.
- **Ο Ζορμπάς:** Αγνός, αμόρφωτος, που στηρίζεται μόνο στην εμπειρία της ζωής, χωρίς ευγενικούς τρόπους.

Η τεχνική το αισθητικό αποτέλεσμα

- **γλώσσα:** Δημοτική με Κρητικά ιδιώματα

- **αφηγητής:** α' πρόσωπο, ομοδιηγητικός, εσωτερική αφήγηση
- **αφηγηματικός τρόπος:** μικτός, διήγηση, διάλογος
- **χρόνος:** παρελθοντικός, νύχτα ως το ξημέρωμα
- **αφήγηση:** γραμμική
- **τόπος:** ο δρόμος, το ακρογιάλι
- **η ψυχολογική κατάσταση των ηρώων:** κουβαλούν με πίκρα τη ματαιότητα της ζωής, προιδεάζει για το θέμα που πρόκειται να αναπτυχθεί και που είναι η υπαρξιακή αγωνία των ανθρώπων
- **εικόνες,** που αισθητοποιούν τις ιδέες του συγγραφέα: Η πορεία μέσα στη νύχτα, η εικόνα του έναστρου ουρανού, η εικόνα του μύθου με το δέντρο, που συμβολίζει το σύμπαν.

Οι μεταφυσικές ανησυχίες

- Ο Ζορμπάς ρωτάει τον συγγραφέα για το δημιουργό του σύμπαντος, το σκοπό της δημιουργίας, το ανερμήνευτο του θανάτου της ανθρώπινης φύσης. Ζητά να μάθει για τον άνθρωπο, την προέλευση του και τον προορισμό του. Δηλώνει, ότι δε φοβάται το θάνατο. Πετυχαίνει τη λύτρωση όταν ο ίδιος είναι υπεύθυνος για τη μοίρα του.

Νατουραλισμός (επιγραμματικά)

- Είναι η φωτογραφική απεικόνιση της πραγματικότητας
- Η ακραία μορφή του Ρεαλισμού
- Το περιεχόμενο: Παρουσιάζει την κακή πλευρά της ζωής, με τις ασχημίες και τα τρωτά της ανθρώπινης ύπαρξης
- Η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι αποτέλεσμα: εξωτερικών δυνάμεων, εσωτερικών παρορμήσεων, διαθέσεων της στιγμής

ΕΠΙ ΑΣΠΑΛΑΘΩΝ Γ. ΣΕΦΕΡΗΣ

(σύντομη ανάλυση)

Εισαγωγικά

Το ποίημα αυτό του Σεφέρη αναφέρεται στον τύραννο της Παμφυλίας Αρδιαίο. Ο Πλάτωνας αναφέρει ότι ήταν ιδιαίτερα σκληρός και άδικος - ανάμεσα στ' άλλα είχε σκοτώσει τον πατέρα του και τον αδελφό του. Η τιμωρία του ήταν το ίδιο σκληρή: του έδεσαν τα χέρια, τα πόδια και το κεφάλι, τον έριξαν κάτω και τον έγδαραν, τον έσυραν στο δρόμο και τον ξέσκισαν επάνω στους θάμνους - στ' ασπάλαθια. Το ποίημα γράφτηκε στην περίοδο της δικτατορίας, το Μάρτη του 1971, και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα το Βήμα τρεις μέρες μετά το θάνατο του Σεφέρη, στις 29 του Σεπτεμβρίου της ίδιας χρονιάς. Είναι λοιπόν φανερό ότι, αναφερόμενος στον τύραννο της Παμφυλίας, ο Σεφέρης είχε στο νου του αυτούς που κυβερνούσαν την Ελλάδα στις μέρες του, τους σύγχρονους του τυράννους.

Νοηματική απόδοση

Τη μέρα του Ευαγγελισμού ο ποιητής προτίμησε να πάει στο Σούνιο. Γύρω από τις πέτρες υπήρχαν λίγα πράσινα φύλλα, κόκκινο χρώμα και ασπάλαθοι που είχαν έτοιμα τα μεγάλα τους βελόνια και τους κίτρινους ανθούς. Πιο μακριά οι αρχαίες κολόνες θύμιζαν χορδές μιας άρπας που αντηχούν ακόμη.

Το τοπίο αυτό τον γέμισε γαλήνη. Θυμήθηκε τότε μια λέξη στον Πλάτωνα, το όνομα του κίτρινου θάμνου, που έμεινε το ίδιο από τα αρχαία χρόνια. Γυρίζοντας στο σπίτι του, το βράδυ βρήκε την περικοπή. Έλεγε ότι έδεσαν τον Αρδιαίο χειροπόδαρα, τον έριξαν χάμω και τον έγδαραν, τον καταξέσκισαν πάνω στους ασπάλαθους και τον πέταξαν στον Τάρταρο, κουρέλι. Έτσι

πλήρωσε τις αδικίες που είχε κάνει ο Παμφύλιος τύραννος.

Στο ποίημα διακρίνουμε τρεις ενότητες:

1η ενότητα (στ. 1-7): Το τοπίο στο Σούνιο.

2η ενότητα (στ. 8-18): Περιγραφή της τιμωρίας του Αρδιαίου.

3η ενότητα (στ. 19-20): Επιμύθιο (συμπέρασμα).

Πώς συνδέεται το ποίημα με την εποχή που γράφτηκε

Ο ποιητής δεν αναφέρεται άμεσα στην εποχή του. Το θέμα του είναι παρμένο από την αρχαία ιστορία μας. Όμως μέσα από τους συμβολισμούς και μέσα από τα υπονοούμενα είναι φανερό ότι ο ποιητής ενδιαφέρεται για όσα συμβαίνουν γύρω του και δυσανασχετεί με το τυραννικό καθεστώς που είχαν εγκαθιδρύσει οι σύγχρονοι δικτάτορες. Ο Σεφέρης θυμίζει τα διδάγματα της ιστορίας - όλοι οι δικτάτορες, όλοι οι τύραννοι, αργά ή γρήγορα ταπεινώνονται και τιμωρούνται, όπως ακριβώς ο αρχαίος Αρδιαίος. Αργά ή γρήγορα η αλαζονική τους έπαρση τους οδηγεί στην καταστροφή. Είναι σαφή τα αντιδικτατορικά αισθήματα του ποιητή.

Τεχνική ανάλυση

- τόπος: το Σούνιο, το σπίτι του ποιητή
- χρόνος: κάποια ημέρα του Ευαγγελισμού.
- λόγος προφητικός
- Ο τόνος, το ύφος του ποιήματος: στην ά ενότητα είναι λιτό, φορτισμένο. Στη β' ενότητα πεζολογικό και στη γ' διδακτικό.
- Η διάθεση του ποιητή: είναι πικραμένος, στεναχωρημένος, απογοητευμένος και αηδιασμένος από το καθεστώς της χούντας.

Τα χαρακτηριστικά της γενιάς του '30

- Ελεύθερος στίχος, αυτόματη γραφή
- κατάργηση της κλασικής στροφής (εμφάνιση στροφικής ενότητας)
- κατάργηση ομοιοκαταληξίας, μέτρου
- εμφάνιση υπερρεαλισμού, σουρεαλισμού.

Συμβολισμός

- περιεχόμενο: αντλεί τα θέματα του από την υποκειμενική ζωή και τον εσωτερικό κόσμο του λογοτέχνη, από τα συναισθήματα τις ιδέες, τις μεταφυσικές του ανησυχίες.
- το εννοιολογικό περιεχόμενο των λέξεων μπαίνει σε δεύτερη μοίρα
- μορφή: σύντομος στίχος, ασύνδετες εικόνες, πολλές μεταφορές και παρομοιώσεις.
- βασικά στοιχεία του ποιήματος: η μουσικότητα, η υποβλητικότητα, τα σύμβολα.
- Ο συμβολισμός, λοιπόν παρουσιάζει τον εσωτερικό κόσμο του λογοτέχνη δίνοντας σημασία στη μουσικότητα των λέξεων, που τις χρησιμοποιεί ως σύμβολα ψυχικών καταστάσεων.

Νοηματική απόδοση

Το βράδυ εκείνο ο αφηγητής αισθανόταν το πόδι του καλύτερα. Αποφάσισε λοιπόν να περπατήσει λίγο μέσα στο χαράκωμα. Είναι τόση η ησυχία, που για μια στιγμή αισθάνεται ολομόναχος, ένα αίσθημα ανυπόφορο. Προχωρά ως την άκρη του χαρακώματος, όπου οι γαιόσακοι, σακιά γεμάτα με χώμα, έχουν σαπίσει από τα νερά και έχουν τσουρουφλιστεί από τον ήλιο. Μοιάζουν με ξεθαμμένα ρούχα πεθαμένων και με ψοφίμια σκυλιών. Ο αφηγητής γαντζώνεται από ένα γαιόσακο, για να δει πέρα, όμως αυτός λιώνει και αδειάζει την άμμο του. Και τότε από πίσω, ανάμεσα στους γαιόσακους, αποκαλύπτεται μια παπαρούνα. Στο κοτσάνι της άλλος ένας κόμπος είναι έτοιμος ν' ανοίξει. Η συγκίνηση του αφηγητή είναι μεγάλη, δακρύζει, αγγίζει την παπαρούνα. Ξαφνικά, αρχίζει να ανησυχεί πως κάτι μπορεί να πάθει το λουλούδι, Παίρνει λοιπόν ένα γερό τσουβάλι και τ' ακουμπά με προφύλαξη μπροστά στο λουλούδι, για να 'ναι πάλι κρυμμένο για όλους τους άλλους. Το καληνυχτίζει και γυρίζει στο αμπρί. Η χαρά του είναι τόσο μεγάλη, που θα ήθελε, αν μπορούσε, να τραγουδούσε ένα παιδικό τραγούδι που του ήρθε εκείνη τη στιγμή στο μυαλό.

Νοηματικές ενότητες, πλαγιότιτλοι

1η ενότητα: «Το πόδι... το 'να πάνου στ' άλλο»: Η ανίχνευση των γαιόσακων

2η ενότητα: «Από δω το θέαμα... βλογημένη»: Η ανακάλυψη της παπαρούνας ανάμεσα στους γαιόσακους.

3η ενότητα: «Γύρισα γρήγορα... φεγγαράκι μου λαμπρό...»: Η επιστροφή του Κωστούλα στο αμπρί και η περιγραφή της χαράς του.
Ο απόηχος της ευτυχίας από την ξαφνική ανακάλυψη.

Η «πλαστοπροσωπία» του Μυριβήλη στην αφήγησή του.

Με την «πλαστοπροσωπία» ο Μυριβήλης δημιουργεί ένα πλαστό πρόσωπο, το λοχία Κωστούλα, ο οποίος υποτίθεται ότι αφηγείται ό,τι συμβαίνει. Μ' αυτόν τον τρόπο το κείμενο κερδίζει την αμεσότητα, αφού η αφήγηση γίνεται σε πρώτο πρόσωπο. Ταυτόχρονα, ο συγγραφέας αποστασιοποιείται απ' όσα συμβαίνουν κι έτσι το κείμενο δεν είναι η προσωπική μαρτυρία του. Είναι η αφήγηση ενός τρίτου προσώπου.

Το παιδικό τραγούδι στο τέλος τη διήγησης

Η παιδική ηλικία είναι η ηλικία της αθωότητας και της αγνότητας, της ευαισθησίας και της τρυφερότητας. Όλα αυτά τα στοιχεία είχαν χαθεί μέσα στη δίνη ενός παράλογου πολέμου, ενός πολέμου, όπου κυριαρχούσε η σκληρότητα και η απανθρωπιά. Όμως η αποκάλυψη της παπαρούνας διέλυσε με μιας τις συνέπειες του πολέμου και ξανάφερε στην επιφάνεια ευαισθησίες ξεχασμένες από την παιδική ηλικία, ξανάφερε στην επιφάνεια τη χαμένη αθωότητα και την αγνότητα που συμπεριλαμβάνονται στον όρο παιδικότητα. Η ψυχή του αφηγητή γέμισε χαρά και αυθόρμητα του ήρθε στο νου ένα ξεχασμένο παιδικό τραγούδι.

Συναισθήματα-ιδέες

α. ενότητα

- Αίσθημα χαράς, ανακούφισης και αισιοδοξίας (νιώθει το πόδι του καλύτερα)

- αισθάνεται την ανάγκη επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους
- Οι αλήθειες του Αριστοτέλη: α. Ο άνθρωπος από τη φύση του είναι κοινωνικό ον β. δε μπορεί να ζήσει μόνος του.

β. ενότητα

- αρχίζει με το αίσθημα ευτυχίας (ανακαλύπτει την παπαρούνα)
- η παπαρούνα συμβολίζει την ειρηνική ζωή
- η ευτυχία μετατρέπεται σε ανησυχία και έγνοια για το λουλούδι
- τη μόνη παρουσία της ομορφιάς και της ειρήνης σαν παρουσία του ίδιου του θεού, του θεού της καλοσύνης της αγάπης και της ειρήνης.
- εκείνο το βράδυ ήταν σαν να είχε να είχε συναντήσει το πιο αγαπημένο πλάσμα, είναι πλημμυρισμένος από αισθήματα τρυφερότητας, αγάπης και καλοσύνης

γ. ενότητα

- Ανακαλύπτοντας την παπαρούνα, ήταν σαν να ανακάλυψε την ψυχή του.
- στην ανακάλυψη αυτή βρίσκεται και το αντιπολεμικό μήνυμα του αποσπάσματος

Η τεχνική του αποσπάσματος

- γλώσσα: δημοτική
- Αφηγηματικός τρόπος: μεικτός
- τόπος τα χαρακώματα
- χρόνος: παροντικός, το γεγονός διαδραματίζεται στα χρόνια του α' παγκοσμίου πολέμου.
- αφηγητής: α' πρόσωπο, ομοδιηγητικός,
- αφήγηση: γραμμική

Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ

Γ. ΡΙΤΣΟΣ

Το ποίημα:

Ανήκει στη συλλογή "Ο τοίχος μέσα στον καθρέφτη" και είναι γραμμένο στις 13 Δεκεμβρίου 1967 στο Παρθέني της Λέρου, όπου είχε εξοριστεί ο ποιητής από τη δικτατορία του 1967.

Είναι έργο της ποιητικής ωριμότητας του Γιάννη Ρίτσου και είναι χαρακτηριστική η αμηχανία του μπροστά στον εφιαλτικό παραλογισμό των όσων συμβαίνουν την περίοδο εκείνη.

Ο ποιητής βρίσκεται μαζί με άλλους εξόριστος από δικτατορικό καθεστώς, στο Παρθέني της Λέρου, λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων.

Η δικτατορικό καθεστώς των ετών 1967-1974, εξόρισε πολλούς Έλληνες δημοκράτες, στη Μακρόνησο, στα Γιούρα, τον Αι Στράτη, κα.

Νοηματική απόδοση

Από ένα λόφο, ο ποιητής και οι σύντροφοί του παρατηρούν τον τόπο τους.

Φτωχικά

χωράφια, πέτρες, λιόδεντρα, αμπέλια μέχρι τη θάλασσα. Δίπλα στ' αλέτρι καπνίζει

μικρή φωτιά. Ένα σκιάχτρο φτιαγμένο με τα ρούχα του παππούλη. Η ζωή είναι ένας

αδιάκοπος αγώνας για λίγο ψωμί κάτω από τον δυνατό ήλιο. Κάτω από τις λεύκες υπάρχει ένα ψάθινο καπέλα, ένας πετεινός στο φράχτη, μια αγελάδα στο κίτρινο χωράφι. Ο ποιητής αναρωτιέται πώς μ' ένα πέτρινο χέρι μεταμορφώθηκε η ζωή. Πώς όλα έγιναν σκληρά σαν πέτρα. Πάνω στ' ανώφλια έχει μείνει η καπνιά από τα κεριά του Πάσχα, οι μικροί σταυροί που χάραξαν αυτοί που έχουν πια πεθάνει, γυρίζοντας από την Ανάσταση. Ο τόπος αυτός αγαπιέται πολύ απ' όσους διαθέτουν υπομονή και περηφάνια. Κάθε βράδυ τα αγάλματα βγαίνουν από το ξερό πηγάδι κι ανεβαίνουν στα δέντρα. Το παρελθόν γίνεται ένα με το παρόν.

Το ποίημα:

- Ανήκει στη συλλογή "Ο τοίχος μέσα στον καθρέφτη" και είναι γραμμένο στις 13 Δεκεμβρίου 1967 στο Παρθέني της Λέρου, όπου είχε εξοριστεί ο ποιητής από τη δικτατορία του 1967.
- Είναι έργο της ποιητικής ωριμότητας του Γιάννη Ρίτσου και είναι χαρακτηριστική η αμηχανία του μπροστά στον εφιαλτικό παραλογισμό

των όσων συμβαίνουν την περίοδο εκείνη.

- Χαρακτηρίζεται για το νοσταλγικό του τόνο.
- Υμνείται η ομορφιά της απλής, φυσικής ζωής.
- Εκφράζεται η αγάπη για την Ελλάδα.
- Τονίζεται η συνύπαρξη παρελθόντος – παρόντος στη διαμόρφωση της ελληνικής φυσιογνωμίας.
- Είναι αποτέλεσμα παρατήρησης και στοχασμού του αφηγητή.
- Διακρίνεται για την παραστατικότητα των εικόνων.

Βασική τεχνική:

Από το εξωτερικό ερέθισμα στον εσωτερικό προβληματισμό

- Από την παρατήρηση στο στοχασμό

Ανεβήκαμε = Αφηγητής + Αναγνώστες = εμείς

Στόχος: να δούμε τον τόπο μας = να θυμηθούμε / να διαπιστώσουμε / να επαναπροσδιορίσουμε τη θέση μας στο χώρο.

Οπτικό πεδίο: χωράφια, πέτρες, λιόδεντρα = μετρημένα / φτωχικά

- Η στέρηση/ η ένδεια/ η λιτότητα του ελληνικού τοπίου καθορίζει και την ανθρώπινη γεωγραφία της Ελλάδας.
- **Η Ελλάδα** = ο τόπος μας
- Το ποίημα ξεκινά με μια καθαρά φωτογραφική αναπαράσταση του χώρου. Από την αρχή κιόλας ομολογείται ο στόχος της ανάβασης στο λόφο. Έγινε για να δούμε τον τόπο μας. Το ασύνδετο σχήμα ακολουθεί τη ματιά του αφηγητή και τη δική μας. Σχεδόν απνευστί καταγράφονται οι πρώτες παραστατικές

Στη συνέχεια: η γραφή του ακολουθεί στοιχεία από τον **υπερρεαλισμό**.

Αμπέλια, Αλέτρι, Θάλασσα, φωτιά

Ο τόπος είναι ζωντανός, δεν αφέθηκε από τους ανθρώπους του. Το νερό και η φωτιά είναι ζωογόνες δυνάμεις.

Αμπέλια / τραβάνε, Φωτιά / καπνίζει

Τα ρήματα στον **ενεστώτα** ενισχυτικά της ύπαρξης **ζωής** . Όσοι έμειναν στον τόπο συνεχίζουν τη ζωή και τον αγώνα για την επιβίωση.

Παππούλης, ρούχα, σκιάχτρο **Διπτή εικόνα**

- Τα ρούχα έγιναν σκιάχτρο
- Οι κάργιες δεν θα καταστρέφουν τη σοδειά
- Κανένας δεν θα καταστρέψει τον τόπο.
- Υπάρχουν «φύλακες»

Οι απόντες Είναι εκεί και φυλάνε τον τόπο / Οι παρακαταθήκες των προγόνων έμειναν εκεί και περίμεναν την επιστροφή μας.
Εδώ τελειώνουν οι **οπτικές εικόνες** που «είδαμε» με τον αφηγητή από το ανέβασμα στο λόφο.

Από τον επόμενο στίχο η αφηγηματική τεχνική διαφοροποιείται και ο Γιάννης Ρίτσος θα γίνει στοχαστικός και συμβολιστής.

Οι μέρες παίρνουν το δρόμο τους = - Η συνέχεια της ζωής
- Ο διαρκής αγώνας για επιβίωση
Ο «προσωποποιημένος» χρόνος ακολουθεί τη φυσική νομοτέλεια με ξεκάθαρες αναζητήσεις / στόχους:
Στόχος: η αναζήτηση : - της λιακάδας / της καλύτερης μέρας
/ της ειρηνικής ζωής
/ της χαμένης απλότητας
- λίγου ψωμιού / των πόρων για επιβίωση

-Εικόνες γαλήνης και ειρηνικής ζωής -Επιστροφή στην παρατήρηση

Ψάθινο καπέλο= ο ήλιος
Ο πετεινός = προαναγγέλλει:
*τη νέα μέρα
*τη νέα αρχή
Η αγελάδα στο κίτρινο (λιβάδι)= βόσκει σε γόνιμο τόπο
Τα ζώα -οι μόνες έμβιες ενδείξεις εδώ- επιβεβαιώνουν την αξία της ειρηνικής ατμόσφαιρας.

Επιστροφή στο στοχασμό

- Το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει απορία: *πώς χτίσαμε τα σπίτια και τις ζωές μας μ' ένα πέτρινο χέρι;*

Καρδιά από πέτρα / Χέρι από πέτρα: Ο συσχετισμός είναι εύλογος και καταλήγει στην ίδια σημειολογική αναφορά: χωρίς περίσκεψη.

- Θλίψη του αφηγητή για το πόσο σκληρή έγινε η ζωή. Το *πέτρινο χέρι* που μεταμόρφωσε τη ζωή, συνειρμικά οδηγεί:
- Στον πόλεμο και στις επιπτώσεις του.
- Στην οδυνηρή περιπέτεια της δικτατορίας των συνταγματαρχών του 1967.
- Στις αλλαγές που επέφερε στη ζωή μας η εμπορευματοποίηση και η τεχνολογία.

Η προηγούμενη αναφορά στα «σπίτια», στα λιτά ενδιαίτηματα του λαού μας, Βοηθά τον αφηγητή στην αναπόληση:

- Μνήμες από πασχαλινά λαϊκά έθιμα με πολλούς μαύρους σταυρούς στα ανώφλια των κεντρικών εισόδων των σπιτιών. Καθένας από αυτούς αντιπροσωπεύει εκείνους που τους σχημάτισαν μετά την Ανάσταση του Χριστού επιστρέφοντας από την εκκλησία. Οι νεκροί είναι «παρόντες».

Μαύροι σταυροί / οι νεκροί που τους σχημάτισαν

Στόχος: Η ανάγκη του αφηγητή να θυμηθεί την ομορφιά της ζωής τα παλιότερα χρόνια με κύρια χαρακτηριστικά: την απλότητα / την ειρήνη / τη γαλήνη.

Επαναφορά του στοχασμού:

Ο τόπος αγαπιέται : Η χρονική επιλογή του ρήματος είναι και πάλι **ενεστώτας**, όπως όλα τα ρήματα του κειμένου εκτός από δύο: «Πώς έγινε..., χάραξαν οι πεθαμένοι».

«Όπλα» αυτής της ατέλειωτης αγάπης είναι οι δύο βασικές αρετές του λαού μας: υπομονή / περηφάνια = αποδεδειγμένες στάσεις ζωής, στο ιστορικό παρελθόν

Στο *Άξιον Εστί* ο Οδ. Ελύτης χαρακτηρίζει τον τόπο μας:

Αυτός ο κόσμος ο μικρός, ο μέγας

Υπερρεαλιστική κατακλείδα:

Αγάλματα = προγονικές φιγούρες

- Στον Οδ. Ελύτη, *Ύπνος των Γενναίων*, οι πρόγονοι είναι «χωρικοί του απέραντου γαλάζιου», κάτοικοι τ' ουρανού.
- Στο Γ. Σεφέρη, τα αγάλματα, εκπροσωπούν τον αλλοτριωμένο άνθρωπο από το ιστορικό του παρελθόν.
- Στον Άγγελο Σικελιανό, *Ιερά Οδός*, τα αγάλματα είναι οι φυλακές των ψυχών.
- ΕΔΩ: Ζουν σε ξερά πηγάδια / ζωντανεύουν τις νύχτες / ανεβαίνουν στα δέντρα = υπερρεαλιστική εικόνα (πραγματικό και ονειρικό στοιχείο συνυπάρχουν):

-Σύνδεση του ιστορικού παρελθόντος με το παρόν του Ελληνισμού

-Αδιάσπαστη ενότητα

Η συλλογική λειτουργία του ποιητή

- Ο ποιητής λειτουργεί συλλογικά και όχι ατομικά
- Αρχικά ανήκει σε μια συντροφιά, έπειτα μεταβαίνει στο ευρύτερο σύνολο του Ελληνικού λαού.
- Αυτά φαίνονται: από τα ρήματα (ανεβήκαμε) άπληθ.

από την αντωνυμία μας (το σπίτι μας, η ζωή μας).

Εναλλαγή παρατήρησης και στοχασμού

Ο ποιητής στοχάζεται στους στίχους:

5-6: Οι ελπίδες μας είναι μεγάλες...

9-10: Ο ποιητής αναρωτιέται πώς φτάσαμε ως εδώ...

13-14: Ο λαός αγαπάει τον τόπο του.

